

میراثی عظیم و یک جای خالی

درباره اهمیت و جایگاه هنر رضوی و ظرفیتی که هنوز دیده نشده است

مجید ادیبی	
	
درنگ	
 پیوندنور و آیینہ، طلاقی‌رنگ‌ها و درآمیختن طبیعت و تفکر در بی نهایت آسمان فقط یک گزاره ذهنی نیست، تجسم آن را می توان در هنر ایران به وفور مشاهده کرد. این ویژگی در اوج کمال، پس از دوران اسلامی در نقاشی ایران نمود یافت. آن گاه که نقش های خیال با واقعیت گره می خوردن، نقاشی ایرانی چیزی فراتر از تجسم ذهن است، جایی که باغ های بهشت از آسمان به زمین می رسند و شاخه وبرگ درختان زمین به ابرها گره می خوردن. این شاخصه ویژه هنر است که به خیال قدرت پرواز می دهد. خیال که پرواز کند، بال های تفکر و اندیشه انسان را به اوج می رساند و به او معنا می دهد.	

- هنرمقدس، کلید فهم دینی

انسان همواره با امر مقدس و مفاهیم مقدس سروکار داشته است و دارد و اثر هنری و شیوه بیان هنری واسطه‌ای است میان امری انتزاعی با اندیشه مجرد دینی . امر مقدس به واسطه نمادها و نشانه های مشخص و کدگذاری شده با هنر پیوند می خورد تا میجالی برای دیدشدن اندیشه انسان متفکر باشد و مهم ترین ویژگی آمیختگی نمادها و اثر هنری، خلق معناهای بیشتر برای مخاطب است.در هنر دینی وبه‌ویژه نقاشی، اهمیت نمادهای دینی در جاودانگی ونامیرایی اثر هنری جلوه می کند؛ زیرا هنرمند با الهام از مفاهیم دینی، اندیشه نهفته در کار هنری را به قدرت لایپناهی آفریدگار هستی پیوند می دهدو این فرصتی مغتنم برای اندیشیدن دوباره است، فرصتی برای فهم رابطه خالق (پروردگار) و مخلوق (انسان).هنر و امر قدسی همواره در طول تاریخ دو عنصر جدایی ناپذیر بوده اند و به قول میرچا الیاده، اسطوره شناس و دین پژوه نامدار رومانیایی، «نمادها کلید فهم هرگونه حیات کاملا معنوی هستند.»

- حقیقت هنر، درک نور است

یکی از وجوه پررنگ هنر وبه‌ویژه نقاشی ایرانی در دوران اسلامی، بازتاب امر دینی در اثر هنری است و هنرمندان با تأسی از ادبیات و محتوای متون دینی به خلق اثر پرداخته اند. پیوند بین هنر و ادبیات ایرانی در دوران اسلامی نیز نشئت گرفته از بینش مشترک اخلاقی و مذهبی و برای رسیدن به حقیقت معنا و درک انوار الهی است. اگرچه نقاشی ایرانی پیش از اسلام برای تصویرسازی متون غیردینی و آثار منظوم و منثور ادبی به کار می رفت، پس از اسلام و گسترش آن در ایران، تصاویر اولیا و معصومان^(ع) در نقاشی ایرانی پدیدار شد. به‌ویژه مفاهیم قرآنی و عرفانی در نگارگری ایران بسط یافت تا جایی که بسیاری از نقاشان ونگارگران با تأثیر از متون ادبی، عرفانی ودینی به خلق اثر پرداختند. درباره امر قدسی و نسبت آن با هنر ایران، بسیار نوشته اند و گفته اند و هرآنچه در این مقال بگنجد، سخنی گزاف خواهد بود.

- ساحت ارادت هنر به شمس الشموس^(ع)

یکی از جلوه های امر دینی در هنر ایران را باید در آثاری جست وجو کرد که هنرمند برای تجسم اندیشه اش مستقیم یا غیرمستقیم با کتاب و سیره اولیای الهی و معصومان^(ع) وام گرفته است.

حضور امام رضا^(ع) در ایران و شهادتشان در خطه توس، یکی از مقاطع مهم و شگفت انگیز تاریخ هنر ایران زمین را رقم زد؛ به‌طوری که بسیاری از هنرمندان برای عرض

ارادت به ساحت مقدس آن امام همام، به بهترین و فاخرترین شکل ممکن به خلق اثر هنری پرداختند و ابعاد آن را می توان در همه شئون زندگی و در همه قالب های هنری، به‌ویژه در کتیبه ها، تذهیب ها، کتاب آرابی ها و بسیاری دیگر از انواع هنر دید. اما نقاشی ایرانی هم از این امر مستثنا نبود و چه بسیار آثار هنری فاخری که از سوی هنرمندان ایرانی و برای عرض ارادت به پیشگاه معصومین^(ع) خلق شدند و کم نیستند آثاری که چشم نوازی های بسیار کردند و به برکت ساحت قدسی شمس الشموس^(ع) در تاریخ هنر ایران ماندگار شدند. رضا عباسی، نگارگر مشهور تاریخ هنر ایران زمین که نگارگری دوران صفویه را به اوج رساند، یکی از هنرمندانی است که در این عرصه بی انتها به خلق اثر پرداخته است. طراحی «زائر حرم مشهد» از آثار به جامانده اوست که اکنون در مجموعه «دکتر ساره» در کتابی نفیس به چاپ رسیده است و در انگلستان نگهداری می شود. هنرمندان بسیاری در دوره های تاریخی، ارادتشان را به هشتمین خورشید آسمان امامت نشان داده اند که بخشی از نمود آن را می توان در پرده های نقاشی دوران قاجار جست وجو کرد. از پرده های نقاشی قهوه خانه ای گرفته تا دیوارنگاره ها و کتاب آرابی ها و تصویرسازی برای نسخ خطی و... همه و همه بیانگر بخشی از این ارادت و دل باختگی هستند. در دوران معاصر نیز هنرمندان نامی ایران همچون استاد محمود فرشچیان با خلق

رضا عباسی و «زائر حرم مشهد»

رضا عباسی نگارگر مشهور تاریخ هنر ایران است. یکی از شاخصه های هنر این نقاش چیره دست طراحی های سیاه قلم اوست.

رضا عباسی علاوه بر به تصویر کشیدن طبیعت، توانایی ویژه ای در کشیدن حالات روحی و اخلاقی مردم عادی داشت. اثر «زائر حرم مشهد» نمونه ای از همان آثار است که عباسی ۴۲۶ سال پیش، یعنی دهم محرم ۱۰۰۷ قمری، مصادف با ۲۲ مرداد سال ۹۷۷ خورشیدی، قلمی کرده و در حاشیه اثرش نوشته است: «در مشهد مقدس، آخر روز جمعه، دهم محرم الحرام، در دولت خانه در خدمت یاران ساخته شد. راقمه رضا، سنه ۱۰۰۷.»

امام هشتم^(ع) مانا و جاودان کرده اند. فرشچیان با خلق دو تابلو چشم نواز و فاخر با موضوع «ضامن آهو»، روح و جان مخاطبانش را با امر قدسی پیوند داده است، آثاری که اکنون در موزه گران قدر و عظیم حرم مطهر رضوی نگهداری می شوند. علاوه بر استاد فرشچیان، می توان به نام بسیاری از هنرمندان نگارگر ایران اشاره کرد که عشق به ثامن الائمه^(ع) در آثارشان در حد اعلا متجلی شده است. برای نمونه نگاه کنید به آثار نفیس استاد محمدرضا حمیدی که در قالب نقاشی قهوه خانه ای، آثار درخورتوجه و نفیسی را خلق کرده است. اواز معدود بازماندگان نسل نقاشان قهوه خانه ای در ایران به شمار می رود که با آثارش دل و جان هر بیننده ای را به امر قدسی و حضور پررنگ امام معصوم^(ع) گره زده است. همچنین از رضا مهدی، استاد صاحب سبک نگارگری در مشهد، می توان یاد کرد که چند مجموعه نفیس و فاخر با موضوع امام رضا^(ع) خلق کرده است.

- هنر رضوی، به مثابه میراث فرهنگی

اکنون جشنواره فرهنگی هنری امام رضا^(ع) که یکی از بزرگ ترین رویدادهای جهانی با محوریت امام رضا^(ع) و سیره ان امام همام به شمار می رود، آوردگاهی مهم برای ارادتمندی هنرمندان ایران و جهان اسلام به امام رضا^(ع) است و می توان این رویداد را در نوع خود

آثار حضرت امام رضا علیه السلام در نگاشته های کتبی از استاد محمدرضا حمیدی

یکی از ظرفیت های بی نظیر و بزرگ هنری ایران دانست. برگزاری این رویداد و تجمیع آثار ارزشمند و فاخر در حوزه هنرهای تجسمی، از این منظر یک ظرفیت فرهنگی و هنری خاص به شمار می آید که می تواند پایگاهی برای همه هنرمندان و دلدادگان اهل بیت^(ع) باشد و جایی برای نشر و ترویج فرهنگ رضوی. برای بسط این موضوع سخن گوهر بار آن امام همام می تواند چراغ راه باشد. ایشان می فرمایند: «إِنَّ النَّاسَ لَوَعِلْفُوا مَحَابِرَ كَلَامِنَا لَيُتَّقُونَا»، اگر مردم زیبایی های سخنان ما را می شناختند، بی شک از ما پیروی می کردند. (معانی الأخبار، ص ۱۸۰) خلق آثار هنری با مضامین غنی و انسان ساز فرهنگ رضوی و عینیت بخشیدن به آن ها با زبان هنر، در نوع خود گامی برای ترویج کلام ائمه^(ع) در زیباترین شکل آن است و اهمیت آن را زمانی بیشتر درک می کنیم که برنامه ای مدون و سیاستی اثر بخش در زمینه جمع آوری و نشر و ترویج آثار هنری با موضوع فرهنگ رضوی وجود داشته باشد. اگر نگاه ما به آثار هنری به عنوان سرمایه ای غنی و ارزشمند و فراتر از آن، به عنوان میراث فرهنگی، معطوف باشد، برنامه ریزی و مهیا ساختن فضایی برای حفظ، نگهداری و نشر این میراث فرهنگی، کوچک ترین گام برای پاسداشت این میراث است که جای خالی آن در سیاست گذاری های کلان مدیریت فرهنگی کشور مشهود است. طرح این مسئله از آنجا نشئت می گیرد که باوجود ظرفیت عظیم و خلق آثار بی بدیل و نفیس با موضوع امام رضا^(ع)، هنوز جای موزه ای ارزشمند و در شأن این آثار در مشهدالرضا^(ع) خالی است و کیست که ندانند نبود این موزه چه خلأ بزرگی در زمینه میراث داری و پاسبانی از هنر رضوی به شمار می رود.

حدود دو دهه است که بزرگ ترین رویداد فرهنگی و هنری امام رضا^(ع) به صورت مستمر برگزار شده و در این سال ها میزان عشق و ارادت هنرمندان ایران و جهان اسلام به پیشگاه شمس الشموس^(ع) و خلق آثار مرتبط با این امام معصوم^(ع) و رای محاسبه بوده است. امروز بخش مهمی از میراث هنری و فرهنگی ایران عزیز در دلدادگی و ارادت به علی بن موسی الرضا^(ع) از دسترس و نگاه عموم علاقه مندان به آن امام همام دور است. فان غ از اهمیت تأسیس موزه ای درخور شأن این آثار، هنوز جای خالی انتشار این آثار در قالب کتاب ها و مجموعه های ارزشمند نیز به شدت مشهود است و جا دارد همه دست اندرکاران این رویداد فرهنگی و هنری و نیز متولیان فرهنگ و هنر ایران عزیز، نظر ویژه ای به این مهم داشته باشند و با برنامه ریزی و سیاست گذاری های حساب شده، از این میراث غنی و ارزشمند به نواحین پاسداری کنند.

علین حسن بخشنده، شورای

که هیچ محتوایی نداشته باشد، وجود خارجی ندارد. اگر وجود هم داشته باشد، هنری خود و ناموفق است، چون هیچ اثری بر مخاطب نمی گذارد. او با تاکید بر اهمیت زیبایی فرم و تکنیک یادآور شد: یکی از معجزات قرآن فصاحت و بلاغت آن است، یعنی جدا از محتوا، تکنیک کلمات و ادبیات قرآن هم اوج اعجاز هنری است. پس طرف مهم است، اما اینکه چه حرفی گفته می شود هم اهمیت دارد. این عضو شورای عالی انقلاب فرهنگی بیان کرد: یک فیلم ساز ممکن است در اثرش حرف بدی را به روش خوبی بیان کند، در فیلمی که جواز زیادی هم برای او به همراه و اشغال ریخته شود، مانند آثاری که این روزها رایج شده اند. البته برعکس این اتفاق هم هست، یعنی فیلم سازی می خواهد مطلب خوبی را منتقل کند، ولی هوش هنری ندارد، بنابراین کارش هم اثری نمی گذارد. او ادامه داد: زیبایی و زشتی در ابتدا مربوط به محتوا و بعد مربوط به فرم است. یعنی اول باید از هنرمند پرسید چه چیزی می خواهد بیان کند و بعد باید پرسید که چگونه می خواهد آن را مطرح کند؟ رحیم پور ازغدی با اشاره به دعوت دین اسلام به زیبایی ها بیان کرد:

افتتاحیه جشنواره بین المللی فیلم و فیلم نامه «ایثار» در مشهد برگزار شد

هر رزمنده، یک سوژه بزرگ هنری

رضا میرزاده مراسم افتتاحیه نخستین جشنواره بین المللی فیلم و فیلم نامه «ایثار» با حضور جمعی از مسئولان فرهنگی، هنرمندان و مردم مشهد، در جوار مزار شهدای گمنام

مجموعه کوهسنگی مشهد برگزار شد. در ابتدای این مراسم، حجت الاسلام والمسلمین مهدی حسن زاده نامقی، مدیرکل بنیاد شهید و امور ایثارگران خراسان رضوی، پیام معاون رئیس جمهور و رئیس سازمان بنیاد شهید و امور ایثارگران کشور به این جشنواره را قرائت کرد. دکتر «امیرحسین قاضی زاده هاشمی» در بخشی از این پیام با اشاره به جایگاه فیلم نامه در تعمیق آرمان ها و ارزش ها در جامعه بیان کرده است: زندگی شهدا و ایثارگران سرشار از نکات ارزنده ای است که می توان آن ها را با ابزار هنری و در قالب فیلم، به نسل امروز جامعه منتقل کرد. برگزاری فیلم و فیلم نامه «ایثار» با محور ترویج فرهنگ ایثار و شهادت، علاوه بر ایجاد گفتمان فرهنگی مشترک میان کشورهای محور مقاومت، پیوند فیلم نامه نویسان دغدغه مند در حوزه ایثار و پایداری را به همراه دارد. در ادامه این مراسم، حجت الاسلام والمسلمین حجت گنابادی نژاد، معاون فرهنگی، اجتماعی و زیارت استانداری خراسان رضوی، گفت: پیام و رسالت این جشنواره و مسئولیت و مأموریت سازمان ها و نهادها و شخصیت های فرهنگی این است که ما بتوانیم به خوبی ترجمه و تفسیر آیات قرآن درباره زیت و سبک زندگی شهدا و ایثارگران را به جامعه بشری منتقل کنیم. معاون استاندار خراسان رضوی ادامه داد: هر رزمنده به تنهایی یک سوژه بزرگ هنری است و اگر بتوانیم این رزمندگان را به خوبی بشناسیم و معرفی کنیم، نباید نگران چیزی به اسم تأثیر تهاجم و شیخون فرهنگی دشمن برای نسل جوان باشیم.

اکران فیلم «اخت الرضا» در مشهد

نمایش آثار منتخب سینمای ایران در دهه کرامت با عنوان «شمت سال سینمای ایران و عرض ادب به امام رضا^(ع)، از امروز، یکشنبه، در پردیس سینما مهر کوهسنگی مشهد آغاز می شود. به گزارش شهرآرا، تله فیلم «اخت الرضا» به کارگردانی مجتبی طباطبایی اولین اثر این برنامه است که با حضور کارگردان و عوامل فیلم، امروز ساعت ۱۲۰۰ اکران می شود. این فیلم به نویسندگی مصطفی زاکان که روایتگر بخشی از زندگی حضرت معصومه^(ع) است، به زبان های عربی و انگلیسی دوبله شده است.

سخنرانی انسیه شاه حسینی در جشنواره «ایثار»

دومین نشست تخصصی نخستین جشنواره بین المللی ایثار امروز در مشهد برگزار می شود. به گزارش شهرآرا، نشست تخصصی بررسی نقش زنان در عرصه ایثار و شهادت با حضور انسیه شاه حسینی در ساعت ۱۷ در سالن شماره ۹ ستاره برگزار می شود.

اکران ۴ اثر در «چشم انداز سینمای خراسان رضوی»

از مهم ترین بخش های نخستین جشنواره بین المللی ایثار، بخش «چشم انداز سینمای خراسان رضوی» است که امروز با پخش چهار فیلم از سینما گران مشهدی برگزار خواهد شد. در این بخش فیلم های کوتاه «بچه زرنگ» (درباره شهید قاسمی دانا) اثر داوود قاسمی، «مادر، ساخته نعمت سرگلزائی، «نشانه، اثر سعید ولی زاده و «مجمع، ساخته علی شاهینی در سالن ستاره ساعت ۱۹ اکران می شود.

اکران ۴۳ اثر سینمایی در جشنواره «ایثار»

نخستین جشنواره بین المللی ایثار که روز گذشته در مشهد آغاز شد، امروز با اکران ۴۳ اثر (با احتساب آثار بخش چشم انداز سینمای خراسان رضوی)، روز دوم خود را در پردیس سینمایی مهر کوهسنگی سپری خواهد کرد. امروز در سالن مهر این پردیس سینمایی، فیلم های سینمایی «نخل خون» (ساعت ۱۰:۰۷)، «منصور» (ساعت ۱۵:۰۴)، «تک تیرانداز» (ساعت ۱۷:۰۴) و «اتاقک گلی» (ساعت ۱۹:۰۴) اکران خواهند شد. همچنین مستندهای «چشم ایرانی» و «مردی از رش هرمه» (ساعت ۹:۰۴)، «۷۲ ساعت» و «قلب سپید» (ساعت ۱۵:۱۵)، «خاطرات موتورسیکلت» و «بالا وغلان» (ساعت ۱۷:۳۰)، «پاییز پنجاه سالگی» و «روایت سفره شهدا» (ساعت ۱۹:۱۵) در سالن حافظ به نمایش در می آیند.

امروز مخاطبان فیلم های کوتاه می توانند به سالن ستاره پردیس سینمایی مهر کوهسنگی بروند و شاهد فیلم های کوتاه «بمب آبی انگین»، «در زمین من»، «اسماء»، «سرمزن گه کلاغ ها»، «مطلع فجر» و «سیرسازان آزاد» در ساعت ۹:۳۰ تا ۱۰:۳۰ باشند. همچنین فیلم های کوتاه «صبر جمیل»، «در وقت اضافی»، «پسر گندمه»، «پرواز از بوسنی» و «بباس» (ساعت ۱۵) در سالن ستاره به نمایش در می آیند. امروز فیلم های داستانی بلند «آخرین عاشقانه» در ساعت ۱۰ و داستانی بلند «رگبرگ» در ساعت ۱۵:۳۰ در سالن ۱۷ پردیس به نمایش در می آیند. در همین سالن فیلم های کوتاه «بچه زرنگ» (درباره شهید سنجرائی، «آهواز قهرمان»، «عباس»، «تاروپود»، «گناه» و «باده ها کجا می میرند» از ساعت ۱۷:۳۰ تا ۱۹:۳۰ اکران می شوند. همچنین از ساعت ۱۹:۳۰ تا ۲۱:۳۰ در سالن ۱۷ فیلم های کوتاه به نام مادر، «سم پاش»، «آقای شهردار»، «نهنگ سفید»، «سیاوشان»، «لوتو»، «پیش از بهشت»، «انگشتی» و «یا ما ها» برای عموم به نمایش در می آیند.